

עין משפט
נר מצוה

גו א מיי פ"ב מהל' שמיכות הל' י' סמג עשן פט טוש"ע ח"מ סי' רלו סעיף ב ונכרז אלסם ב"מ פ"ג דף פו. ובכמות פ"ט דף ק"ב].

נח ב מיי פ"ו מהלכות שלחין וסופחין הל' א ועי' השגות ובמ"מ סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף ד ונכרז אלסם ב"מ פ"ט דף קסח.].

נבג ג מיי' שס וסמג שס טוש"ע שס וטוש"ע י"ד סי' קטז סעיף ג:

רבינו גרשום

סוף סוף כי אמר ליה נאנסתי מי לא צריך שבועה. אלא נמי הכי אמינא מאי נאמן בשבועה: שטר כ"ס היוצא על היתומים. כגון מי שנתן לחבירו ממון שרירותי לצורך שניהן והקרינ של נותן וכתב לו שטר שכן וכן נתן לו ממון למחציתו שכר ומת המקבל והוציא הנותן אותו שטר כ"ס על היתומים: ודייני גולה. גדרס"י. בכל התלמוד היינו שמואל וקורנא: אמור נשבע הנותן וגובה כל הקרן שלו אע"ג דיש שטר בידו דהבא ליפרע מן היתומים לא יפרע אלא בשבועה: האי עיסקא. דייובי חד ממון לחבירו להורות לשניהן אחיה לא הוי כולה פקדון ביד המקבל אלא שריות רבנן פלגא מלוה ופלגא פקדון ועבדו מלתא דניחא ליה למלוה וניחא ליה ללוה. דאי אמרי' דכולה מלוה ביד המקבל ונגנבה או אבדה משלם המקבל כולה כיון מלוה שנגביה כולה ואי אמרי' דכולה פקדון משתבע המקבל דנגנבה או אבדה וקא מפסידי הנותן הכל. ומשי"ה פלגא מלוה כיון דאית ליה למקבל הנאה מניה משלם פלגא ופלגא פקדון והואיל דהנותן אית ליה רווחא מניה: מאי אבדא בדרב חסדא קמייפלגי. דבעא מניה רב עמרי' מרב חסדא לעיל ומפקדי אצל חבירו בשטר וכו' ואמר ליה רב חסדא נאמן ודייני גולה לית להו דרב חסדא דאם איתא דאית להו דרב חסדא לא הוו משלמי היתומין אלא פלגא דהיינו מלוה ולא הפקדון דמגו דאי בניו מצו למימר היתומין נאנסו כדו אבא ואמרי' חזוירי ביד מדימיני לית להו לישלם אלא פלגא דמלוה דאהורא פלגא דמלוה לא מצי פטרי גופייהו בנאנס משום דחייב באחריות החצי. ודייני א"י אית להו דרב חסדא: לא דכ"ע אית להו דרב חסדא. ושאינ התם אמאי אמרו דייני גולה דגובה כולה משום דליכא למימר מיגו ולא מצו לטעון אבא חזוירו דאם איתא דפרעיה אבוהון מימר הוה אמר קודם מיתתו פרעתי. ודייני ארעא דישאלא סברי לא יחיבנא ליה אלא פלגא דאבותי איכא למימר כגון. דראמרת הוה ליה לאבוהון למימר. דאימר מלאך המות אנטיה בפתאום ולא מצי אמר: תרתי. ליכא למימר דסתרוא דא לאדאי אמרי' המקפיד אצל חבירו בשטר ואמר לו התזרתני לך נאמן לא אמרי' דשטר כ"ס היוצא על היתומין דגבי כולה משום דהאי נספקא פלגא פקדון ואמרי' כגון. ומשי' אמאי גובה כולו דאי איתא

ע:

סוף סוף כי א"ל נאנסו לאו שבועה בעי. תימה למאי דמפרש ר"מ בזהגוזל קמא (ב"ק דף קו. וסס) בשמעתא דהטוען טענת גנב בפקדון דלא מיחייב שבעת שומרינן אלא היכא דליכא הודאה במקלט היכי קאמר לאו שבעה בעי אין ה"ג דלא מיחייב שבעה

דאורייתא ואין לומר לאו שבעה בעי שבעת היסת קאמר דהייכי מסיק אדעתיה דרב עמרם דנאמן דקאמר רב חסדא ליפטור אפילו משבעת היסת ועוד דאמר בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מה:) גבי רמי בר חמא ורבא מכלל דמרייהו סברי המפקיד אצל חבירו צעדים אין צריך להחזיר לו צעדים בשטר צריך להחזיר לו בשטר^ו ונריך לפרש ונריך להחזיר לו בשטר אס אין רוצה לישבע אצל שבעה נאמן כי היכי דלא תיקשי דרבא אדרבא דרבא אמר לקמן דמהימן לומר החזרתי לך כמיגו דנאנסו דקאמר רבא הלכתא דנשבע וגובה מחלה ואי בשבעת היסת איירי היכי קאמר צעדים א"ל להחזיר לו צעדים ומהימן לומר החזרתי לך בלא שבעה הא לעולם בעי שבעת היסת ואומר ר"ת דהך שבעה דהכא מדרבנן ומתקנה קודם שבעת היסת כמו שהיא דהסוכב (כתובות דף פו:) דהפוגמת כתובתה ועד אחד מעידה שהיא פרועה דקאמר התם דהויא שבעה דרבנן: **ב"ד** נשבע וגובה **בוזר בית ליה דרב חסדא**. וא"ת

אכתי אמאי גובה כולו דמיטעון ליתמי נאנסו^א וי"ל דמלתא דלא כיהי היא לא טענינן ליתמי דנאנסו קלא אית ליה ואע"ג דלאזוהון פ"ה מהימן לומר שנאנסו מיהו לא טענינן להו^ב ומאן דאמר נשבע וגובה מחלה סבר דלא מצי אמר ליה שטרך צדיי מאי בעי וטענינן להו החזרתי לך אף על גב דלא טענינן להו נאנסו כיון דלאזוהון היה מהימן בטענה זו מיגו דאי בעי אמר נאנסו ואין להקשות לרבי אבא דאית ליה מתוך שאינו יכול לישבע משלם אמאי פטרינן להו הא מחויבין הן שבעה ואין יכולין לישבע^ג דלגבי יורשין לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם כדדרשין בפי' כל הנשבעין (שבועות דף קז. וסס) שבעת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין^ד וגם תאמר לרב ושמואל דקאמרי התם אין אדם מוריש שבעה לבניו פי' אין אדם מוריש ממון שיש בו שבעה לבניו אמאי פטורין מלשלם וי"ל דהא דאין אדם מוריש היינו דאין נזקקין לא לשבעה ולא לפרעון כדפירש הקונט' התם ואם באין לגבות בשטר אין גוזין אצל אס מוחזקין הן ובאין לגבות מהן כי הכא אין מויליין מהן ופטורין וכן מוכח בזהאי בפי' כל הנשבעין (שם דף מה:) דמשמי הא מני ב"ש היא דלדמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי אלמא בדבר הגבוי אדם מוריש שבעה לבניו: **נשבע** וגובה מחצה. נראה דאינו נשבע על הכל דלמה ישבע בחדס כיון דאין משלמין לו אלא החצי הלכך ישבע שבעה שיש לו צידם^ה ואין לו צידם פחות מחצי דלא ליהוי מרע ליה לדיבוריה כי ההיא דשנים אחוזין בטלית (ב"מ דף ה:):

דאם איתא דפרע מימר הוה אמר. דוקא הכא שיש שטר על בניו היה לו להודיעם דפרעו הוא אצל מלוה על פה אמרינן דאין גובה מן היורשין ואפילו הניח קרקעות ואפי' מנדולים אלא כשהודה ומת א"נ דשמתוהו ומית בשמתא דהתם לא אמרינן אס איתא דפרע מימר הוה אמר דאין לו להודיעו כל מה שלוה ופרע כל ימי חייו אלא דוקא הכא שיש שטר כדפרישתי: **אמר רבא הלביתא נשבע וגובה מחצה**. ומה שקשה דרבא אדרבא בשבעות פירשמי לעיל וריב"ס מפרש דלא קשיא מידי דהכי איתא התם א"ל רבא מאי מעלייתא א"כ שבעת שומרינן דחייב רחמנא היכי משכחת לה מתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם יכול לומר נאנסו דאפקיד ליה צעדים דאפקיד ליה צעדים נמי מתוך שיכול לומר החזרתי לך יכול לומר נאנסו דאפקיד ליה בשטר פירוש כיון דאפקיד ליה בשטר איכא שבעה בנאנסו דאז אין לומר מתוך שיכול לומר החזרתי לך והיה נאמן בלא שבעה דהא המפקיד אצל חבירו בשטר צריך להחזיר לו צעדים ומן הדין אפילו בשבעה לא היה נאמן אי לאו משום דמהימן במיגו דנאנסו בשבעה^ו והשתא אין להקשות כלום משם: האמין

המוכר את הבית פרק רביעי בבא בתרא

לאו שבעה בעי. בתמיה. והשתא אמרת נאמן בלא שבעה וע"י מיגו לא מנאית למיפטריה משבעה ע"י טענתו לקיימה בלא שבעה כדכתיב [שמות כב] שבעת ה' תהיה בין שניהם: **לימא בפלוגתא**. הא דרב חסדא: **שטר יום היולא על היתומים**. ראוון שנתן מעות לשמעון למחצית שכר וכתב לו שטר כמה

הפקיד לו ומת שמעון והואיל ראובן אומר שטר על היתומים לתבוע מהם פקדונו והיתומים טוענין שמא אבינו החזירו לך א"נ טענת צרי טענו ואילו היה מלוה בעלמא שהלוה ראובן לשמעון ומת שמעון כולי עלמא מודו דנשבע ראובן וגובה כל השטר מן היתומים דלית לאזוהון שום טענה גבי מלוה ולא (א) מצי טעין נאנסו אלא היה נשבע שלא התקבל מן הלוה כלום וכגון שהיה טוענו הלוה אשתבע לי דלא פרעתיך כדאמרינן בשבעות (דף מה.) וגבי יתמי דליה דלא ידעי למיטען טענינן להו ונשבע וגובה חובו (א) וכו' אצל השתא דלא הוי כולו מלוה אלא פלגא מלוה ופלגא פקדון כדיון כל מעות הנתונות למחצית שכר כדמפרש ואילו הוא דפליגי דייני גולה דהיינו שמואל וקורנא ודייני א"י דהיינו ר' אמי ור' אסי כפי"ק דסנהדרין (דף ק: ע"ש): נראה צעניי דה"ג **ודכ"ע איס לנו דנהרדעי**. וכ"פ רבינו חננאל ולא גרס סבריה דמסקנא נמי הכי ס"ל: **דאמרי נהרדעי**. צבצא מניעא בפרק המקבל האי עיסקא דיהיב איניס לחבריה למחצית שכר פלגא הוי מלוה להתחייב באחריות המקבל דהיינו אותו חצי שנטול ממנו הריות ופלגא הוי פקדון גביה ואינו חייב באחריותו דהך פלגא דקשקיל ממנה מפקדו ריווחא והתם מפרש טעמא עבוד רבנן מילתא דניחא ליה ללוה וניחא ליה למלוה דאיכא קאת אחריות על זה וקאת על זה ואם נגנב או אבד הכל אין האחד מפסיד הכל אלא בין שניהן והלכך כיון דסתמא דמילתא כן הוא דפלגא הוי מלוה גביה צריך הנותן לקבל עליו תרי חילתי בהפסד הואיל ושקיל פלגא צבאר כי היכי דלא להוי רבית מאי דטרח מקבל צפלגא דפקדון משום פלגא דמלוה שהלוה דמאי דמקבל נותן אחריות עליה טפי מפלגא הוי שער למקבל צצביל טירחא דקטרח צפלגא פקדון או פלגא יקבל הנותן בהפסד ותילתא צבאר ומקבל יטול תרי חילתי דהאי דקשקיל מקבל ריווחא טפי מפלגא זהו שכר טירחא ואין כאן רבית והכי מפרש באזוהו נשך (ב"מ דף סח:): **מאי לאו**. צפלגא דפקדון קמפלגי דברב חסדא דאמר לעיל [ע"א] נאמן דצפלגא דמלוה הכל מודין דנשבע וגובה אותו דאפילו אי הוה אבוהון קיים לא מצי טעין החזרתי דאמר ליה שטרך צדיי מאי בעי וטענת מיגו ליכא דאפילו אס נאנסו צריך להחזיר דהא מלוה היא גביה הלכך נשבע וגובה כדיון הבא ליפרע מנכסי יתומים אלא צפלגא דהוי פקדון קמייפלגי ובדבר חסדא דדייני גולה דאמרי נשבע וגובה כולו לא סבירא להו כרב חסדא דאמר נאמן אלא אי הוה אבוהון קיים לא היה נאמן לומר החזרתי לך ואף על גב דאיכא מיגו דטענת אונס משום דא"ל אידך שטרך צדיי מאי בעי הלכך נשבע וגובה כולו מן היתומים אפילו פלגא דפקדון ודייני א"י סברי לה כרב חסדא דאילו היה אבוהון קיים הוה מצי למיטען החזרתי לך במיגו דהוה מצי למימר נאנסו ולא הוי אידך מצי למימר שטרך צדיי מאי בעי וטענינן נמי הכי צצביל יתמי ומשתצעי יתמי שבעת יורשין כדמפרש בשבעות [מה]. שבעה שלא פקדנו אבא כו' כדמפרש התם הלכך נשבע וגובה מחלה מלוה אצל פלגא פקדון לית ליה: ה"ג לא **דכ"ע איס לנו דרב חסדא והכא כו'**. דייני גולה סברי בעלמא סבירא לן כרב חסדא דנאמן לומר החזרתי לך אצל גבי יתמי ליכא למימר הכי דכיון דאיכא שטרא ציד נותן ואיהו לא קטעין פרעתיך אכן לא טענינן ליתמי דאס איתא דפרעיה מימר הוה אמר בשעת לואת מיתה והשתא דאיכא תרתי שטר ציד הנותן וגם לא לזה בשעת מיתה הלכך נשבע וגובה כו"ס: **דאנסי**. ולא הספיק לנאות: **פרסי**. בתמיה דסתמן אהדדי דכיון דנאמן אמאי נשבע וגובה כולו והא מצי אבוהון למיטען החזרתי לך פלגא פקדון ונטעון

מסורת הש"ס

(א) ב"מ קד: (ב) כפי"א: טול,

גליון הש"ס

תוס' ד"ה סוף בו' וצריך לפרש. עי' לעיל דף ה ע"ב מוס' ד"ה מי:

הגהות הב"ח

(א) גבי' ומר סבר לא מצי אמר ליה שטרך בידו מאי בעי לא טעלי עלמא: (ב) רשב"ם ד"ה שטר כ"ס וכו' ואלו הוה מצי טעין וכו': (ג) אצל וגובה חובו כדולו בלל השתא:

מוסף רש"י

האי עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון. המקבל להתנאות מצדל הבית ושמאלא כפי דמיה שהיא שזה כלן והוא מליכיה למקום הוהקר למחצית השכר, מצי אחריות אונסים עליו כמלה ותצי אחריותה על צעלים כפקדון [י"ח קד].

מוסף תוספות

א. כדמצי טעין אבוהון דאטו דייני גולה לית להו טענינן ליורש. רשבי"א.
ב. [ד]נהי דאילו טעין בריא מקבלין מיניה שהתורה האמינותא אבל לא טענינן להו. שם. ועיין י' רמב"י. ג. שהרי הם חייבים לשלם פלגא ועל השאר אינן יודעין והוה ליה כחמשין ידענא ומחשין לא ידענא. רשבי"א.
ד. ואוקמנא כגון שאומר מנה לאבא ביד אביך והלה אומר חמשין ידענא ותחשין לא ידענא שאילו האב בכי הא חייב דהוי'ל מחוייב שבועה שאינו יכול ליטען והיורשין פטורין דהא אמר רחמנא ולא בין היורשין. שם. ה. ואם תאמרו שמא שלישי או רביעי שבועה שאין לי חלק בה פחות מחציה. רש"י כ"מ ה: א. ולולי שפטרתו התורה בשבועה נאנסו היה חייב לשלם או יביא דהאי ויפטור, ומ"מ כיון שפטרותו התורה בשבועה ואע"פ שאין לו שום מנו אף בטענת החזרתו פטור מן התשלומין בטענה ובחזרתו במגו דנאנסו ובשבועה. רשבי"א.